

ไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของไทย

GERMAN GRAMMAR FROM THE PERSPECTIVE OF THAI

กรกช อัตตวิริยะนุภาพ

Korakoch Attaviriyapunap

ภาควิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
Department of German, Faculty of Arts, Silpakorn University.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้นำเสนอผลการวิจัยที่เป็นภาพสรุปรวมของโครงการวิจัยเรื่อง “ไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของไทย” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์เยอรมันในลักษณะเปรียบเทียบกับไวยากรณ์ไทย และสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าว ศึกษาเปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทย บางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา อันได้แก่ มโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาและทัศนภาวะ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาเป็นส่วนหนึ่งในการทดลองผลิตร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทยเรื่อง คำกริยา

ผลจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทยในช่วงปี พ.ศ. 2521-2551 พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่ได้เป็นงานวิจัยที่นำเสนอข้อมูลเชิงปริมาณ และยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาหน่วยทางไวยากรณ์ที่เป็นหน่วยคำผันได้ การศึกษาเปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับไวยากรณ์ไทยในหัวข้อการสื่อมโนทัศน์เรื่องเวลาและทัศนภาวะ ผู้วิจัยจึงเลือกใช้คลังข้อมูลรูปแบบใหม่ที่เป็นผลงานเรื่องสั้นจากทั้งภาษาไทยและภาษาเยอรมันและบทแปลจากทั้งสองทิศทาง เพื่ออาศัยความแตกต่างระหว่างสองระบบภาษามาสะท้อนภาพมโนทัศน์ที่เหมือนและแตกต่างกัน ผลจากการศึกษาเรื่องการสื่อมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาพบว่า “กาล” ในภาษาเยอรมันสามารถพรรณนาจากมุมมองของภาษาไทยได้โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบริบทที่ปรากฏร่วมกันระหว่างกาลแต่ละกาลในภาษาเยอรมันกับตัวบ่งชี้การณลักษณะของภาษาไทยกลุ่มต่างๆ ในส่วนของการสื่อทัศนภาวะผ่านรูปคำกริยานั้น ภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การแยกอุปสรรคการสื่อทัศนภาวะแบบปริศน์กับแบบสัญชาตญาณ

สรุปได้ว่าแม้ภาษาเยอรมันกับภาษาไทยจะเป็นภาษาที่แตกต่างกันเป็นอันมากในเชิงแบบลักษณ์ภาษา แต่มโนทัศน์หลายประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาในภาษาเยอรมันนั้น สามารถพรรณนาได้ชัดเจนขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับภาษาไทย การมองย้อนสะท้อนไปมาระหว่างระบบไวยากรณ์อันซับซ้อนของภาษาเยอรมันกับความหลากหลายหน้าที่ของหน่วยคำทางไวยากรณ์ในภาษาไทยยังทำให้การบรรยายไวยากรณ์เฉพาะภาษาของทั้งสองภาษาได้ภาพที่คมชัดขึ้นด้วย ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนี้มีเพียงแต่จะสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนภาษาเยอรมันสำหรับคนไทยและในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนที่พูดภาษาเยอรมันเท่านั้น แต่สามารถเป็นคู่มือที่ช่วยให้นักแปลมีความละเอียดอ่อนในการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งด้วย

คำสำคัญ: ไวยากรณ์ ภาษาเยอรมัน ภาษาไทย การศึกษาเปรียบเทียบ

Abstract

This paper aims to present an overview on the results of the research project “German Grammar from the Perspective of Thai”. Its objectives are to collect information in German grammar in comparison to the grammar of the Thai language and synthesize it; to conduct contrastive studies of German and Thai focusing on the verbal system, i.e. temporality and modality; and to convey the results of the contrastive studies of these two languages in the form of a handbook of German-Thai contrastive grammar on verb.

After the survey and synthesis of German-Thai linguistic contrastive studies between 1978 and 2008, it has been found that none of these researches use quantitative methods to show any observable tendency in the grammar of the studied languages. There was no contrastive studies on any inflected grammatical morphemes in German either. For the own contrastive studies on temporality and modality, the so-called bidirectional parallel corpus consisting of contemporary Thai and German contemporary short stories and their translation into the other language is used. The results of the studies of the expression of temporality in German and Thai show that German tense system can be described from the perspective of Thai. There is a correlation between the use of German tenses and different groups of Thai aspect markers. In terms of modality, Thai shows a tendency to grammaticalize two different sets of markers to express only either deontic or epistemic modality.

Even though German and Thai are two typologically different languages, some similarities of universal concepts can be found, especially in the verbal system. The reflections between the complicate grammar of German and the multifunctionality of Thai grammatical morphemes make it possible to explain the grammar of these two languages more clearly. The knowledge from this research cannot only be made useful in German language teaching for Thai learners and Thai teaching for German native speakers, but can also be used as guidelines for translators who will be more sensitive while transferring message from one language to the other.

Keywords: Grammar, German, Thai, Contrastive study

บทนำ

บทความวิจัยนี้เป็นการนำเสนอภาพรวมของผลการวิจัยที่ได้จากโครงการวิจัยเรื่อง “ไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของไทย” ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเป็นเวลา 2 ปี ในช่วงปี พ.ศ. 2551-2553 เนื่องจากโครงการวิจัยดังกล่าวมีโครงสร้างเป็นการศึกษาหัวข้อย่อยๆ หลายหัวข้อ ในส่วนของการรายงานผลการวิจัยจึงจะนำเสนอตามลำดับขั้นตอนนี้

แต่ไม่ได้นำเสนอรายละเอียดได้ทุกแง่มุมของแต่ละหัวข้อย่อย เนื่องจากผู้วิจัยได้มีการวิเคราะห์ประเด็นย่อยในแต่ละช่วงของการดำเนินการวิจัย และรายละเอียดบางส่วนได้นำเสนอในรูปแบบความต่างๆ ไปบ้างแล้ว ซึ่งผู้สนใจสามารถไปติดตามอ่านรายละเอียดได้ในบทความแต่ละเรื่องตามข้อมูลที่ผู้วิจัยจะได้อ้างอิงถึงในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

โครงการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาเยอรมันที่ได้จากการศึกษาเปรียบต่างกับไวยากรณ์ไทย และสังเคราะห์องค์ความรู้ดังกล่าว ศึกษาเปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทยในส่วนที่เกี่ยวกับคำกริยา ในหัวข้อการสื่อโน้ตศัพท์เรื่องเวลาและทัศนภาวะ และเพื่อผลิตร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทย เรื่อง คำกริยา โดยมุ่งที่จะหาคำตอบให้แก่โจทย์ต่างๆ ดังนี้คือ

- นักวิชาการไทยได้มีการศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์เยอรมันกับไวยากรณ์ไทยไว้อย่างไรบ้าง และองค์ความรู้เหล่านั้นมีภาพรวมออกไปในทิศทางใด ยังมีส่วนใดบ้างที่ยังมิได้มีการศึกษา และในการศึกษาเปรียบเทียบเรื่องต่อไป ควรเน้นประเด็นใด

- การสื่อโน้ตศัพท์เรื่องเวลาและทัศนภาวะผ่านรูปคำกริยานั้นในภาษาเยอรมันกับภาษาไทยมีความเหมือนและแตกต่างกันอย่างไร

- การอธิบายไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของภาษาไทยควรมีลักษณะอย่างไรจึงจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งสำหรับผู้ที่ยังไม่เคยใช้ภาษาเยอรมันโดยตรง และกลุ่มผู้อ่านคนไทยที่เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวไทยที่ไม่มีความรู้ภาษาเยอรมัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการที่จะได้องค์ความรู้เพื่อตอบโจทย์วิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

1. รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์เยอรมันจากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระหว่างไวยากรณ์เยอรมันกับไวยากรณ์ไทย

2. ศึกษาและวิเคราะห์เปรียบเทียบไวยากรณ์เยอรมันกับไวยากรณ์ไทย โดยศึกษามโนทัศน์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับคำกริยา อันได้แก่ มโนทัศน์เรื่องเวลาและทัศนภาวะ

3. จัดทำร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทย (คำกริยา)

4. นำเนื้อหาที่ได้จากการวิจัยในแต่ละช่วงไปขอคำปรึกษาหรือเป็นเนื้อหาในการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับบุคคลกลุ่มต่างๆ อาทิ นักภาษาศาสตร์ที่เป็นเจ้าของภาษาเยอรมัน นักภาษาศาสตร์ชาวไทย ทั้งที่รู้และไม่รู้ภาษาเยอรมัน ตลอดจนกลุ่มนักศึกษาเพื่ออภิปรายผลการศึกษาเป็นระยะๆ

ผลการวิจัย

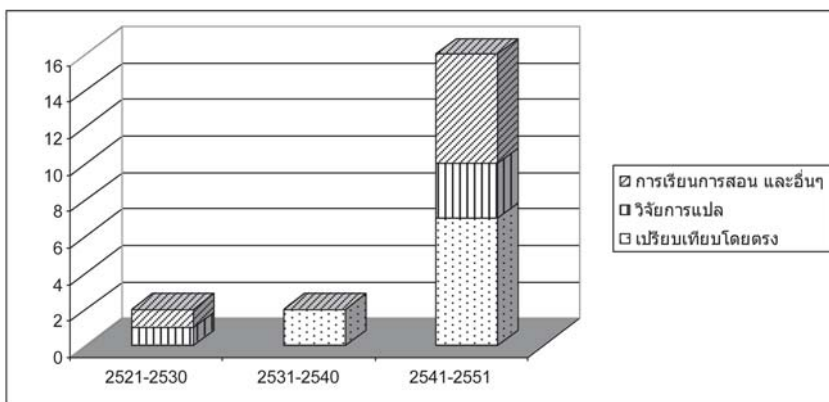
1. งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทย

จากการสำรวจข้อมูลเอกสารเพื่อค้นหางานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทยนั้นพบว่าผลงานส่วนใหญ่เป็นวิทยานิพนธ์ที่เขียนเป็นภาษาเยอรมันซึ่งมีทั้งระดับปริญญาโท ปริญญาเอก และงานวิจัยระดับหลังปริญญาเอก (ซึ่งภาษาเยอรมันเรียกว่า Habilitationsschrift) สำหรับบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับภาษาเยอรมันและการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในประเทศไทยนั้น มีวารสารวิชาการอยู่ 2 เล่มเป็นแหล่งข้อมูลหลัก คือ TDLV-Forum (ออกโดยสมาคมครูเยอรมันแห่งประเทศไทยเป็นประจำ ปีละ 1 ฉบับ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539) และ Die Brücke. Zeitschrift für Germanistik in Südostasien (ออกโดยมหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีละ 1-2 ฉบับ ตั้งแต่ปี 2545) ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมวิชาภาษาและวรรณคดีเยอรมันในประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย นอกจากนี้ยังมีเอกสารประกอบการประชุมจากการประชุมสัมมนาด้านภาษาและวรรณคดีเยอรมันที่จัดขึ้นในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 5 ครั้ง ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลงานที่เป็นรูปเล่ม (Monograph) และบทความต่างๆ จากวารสารและเอกสารดังกล่าวข้างต้นรวมทั้งสิ้น 242 บทความมาพิจารณาและวิเคราะห์เนื้อหา

ในส่วนของงานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบภาษาเยอรมันนั้น สามารถรวบรวมผลงานวิชาการที่เป็นงานตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 (ซึ่งเป็นปีของเอกสารที่เก่าที่สุดที่เข้าเกณฑ์การจัดว่าเป็นงานวิจัยที่ศึกษาในที่นี้) จนถึงปี พ.ศ. 2551 ได้รวมทั้งสิ้น 29 ชิ้น แต่เนื่องจากผลงานที่อยู่ในรูปบทความจำนวนหนึ่งมีเนื้อหาเดียวกันกับงานที่เป็นตัวเล่ม จึงทำให้เมื่อนำจำนวนงานทั้งหมดมานับตามจำนวนการวิจัยจริงๆ โดยพิจารณาที่เนื้อหาแล้ว ก็พบว่าม้งานวิจัยรวมทั้งสิ้นเพียง 20 เรื่อง¹

ผลงานเหล่านี้ สามารถจัดแบ่งตามลักษณะของงานวิจัยได้เป็น 3 ลักษณะคือ งานวิจัยที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระบบภาษาโดยตรง งานวิจัยด้านการแปลและการถ่ายทอดความจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาไทย และการวิจัย

ด้านการรับหรือการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ รวมทั้งงานลักษณะอื่นๆ ที่มีส่วนหนึ่งในตัวงานเป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทยหรือบทความซึ่งสะท้อนให้เห็นผลจากการเปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทยในมุมมองของผู้สอนภาษาเยอรมันให้แก่คนไทยไม่ว่าจะเป็นการทำวิจัยเฉพาะเรื่องหรือเป็นประสบการณ์ในการสอนและใช้ภาษาทั้งสองนี้ ผลงานที่มีได้จัดให้อยู่ในสองกลุ่มแรกจึงถือว่าจัดเข้ากลุ่มนี้ทั้งหมดเพราะมีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนภาษาเยอรมันเป็นภาษาต่างประเทศ เมื่อนำมาจัดประเภทตามกลุ่มดังกล่าวนี้แล้ว จะปรากฏสัดส่วนของงานวิจัยในแต่ละกลุ่มแตกต่างกันตามช่วงเวลาดังรายละเอียดในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สัดส่วนของงานวิจัยแบ่งตามลักษณะของงานและตามช่วงเวลา

¹ ผลการวิจัยในหัวข้อนี้ ได้ตีพิมพ์ไปแล้วในรูปของบทสังเคราะห์เนื้อหาซึ่งเป็นการนำเสนอผลที่ละเอียดกว่าการนำเสนอผลการศึกษานี้ในบทความวิจัยนี้ [1-2] นอกจากนี้ หลังเสร็จสิ้นโครงการวิจัย ผู้วิจัยยังได้พบต้นฉบับงานวิจัยอีก 2 เรื่อง ซึ่งตีพิมพ์ในช่วงเวลาเดียวกับงานอื่นๆ ที่นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ แต่ผู้วิจัยไม่สามารถหาต้นฉบับมาวิเคราะห์ได้ในช่วงที่จัดทำบทสังเคราะห์ จึงได้นำมารวมไว้ด้วยในบรรณนิทัศน์งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบต่างไวยากรณ์เยอรมันกับไวยากรณ์ไทย ซึ่งเป็นผลงานที่แนะนำงานวิจัยทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหาภายใต้การดำเนินการของโครงการวิจัยนี้ด้วย [3]

ช่วงแรก (พ.ศ. 2521-2530) ยังมีงานวิจัยไม่มากนัก นอกจากนี้งานวิจัยส่วนใหญ่มักเป็นวิทยานิพนธ์ไม่ค่อยมีงานที่เป็นการศึกษาภาษาเยอรมันในเชิงภาษาศาสตร์ แต่เป็นการศึกษาด้านวรรณคดีเยอรมันมากกว่า ช่วงที่สอง คือระหว่างปี พ.ศ. 2531-2540 อาจถือเป็นช่วงที่แวดวงการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาศาชาวิชาภาษาเยอรมันยังไม่ค่อยให้ความสนใจในทางวิชาการเท่าที่ควร เพราะไม่ปรากฏว่ามีการทำวิทยานิพนธ์ส่วนใหญ่เป็นสารนิพนธ์ (บางเล่มไม่สามารถหาอ่านได้) และผลงานวิชาการในสาขาภาษาและวรรณคดีเยอรมันที่ได้รับการตีพิมพ์นั้นไม่ได้เป็นงานทางภาษาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ผลงานวิจัยที่ตีพิมพ์ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ต้องถือว่าเป็นงานวิจัยชิ้นสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบระบบภาษาเยอรมันกับภาษาไทย และเรียกได้ว่าเป็นการสร้างองค์ความรู้ในสาขาภาษาศาสตร์เปรียบเทียบระหว่างคู่ภาษานี้อย่างแท้จริง

ในช่วงทศวรรษสุดท้าย (พ.ศ. 2541-2551) ได้มีการสร้างรากฐานที่ทำให้เกิดการพัฒนากิ่งในด้านรูปแบบของการศึกษาเปรียบเทียบและในด้านระเบียบวิธีวิจัย ดังจะเห็นได้ว่า นอกจากปริมาณผลงานจะเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดแล้ว ยังมีงานวิจัยครอบคลุมทั้ง 3 ลักษณะตามที่ได้แยกประเภทไว้ก่อนหน้านี้ด้วย อีกทั้งรูปแบบในการตีพิมพ์ก็มิได้เป็นเพียงวิทยานิพนธ์เท่านั้น แต่มีการเผยแพร่ผลงานวิชาการในรูปบทความมากขึ้นด้วย จึงนับเป็นนิมิตหมายอันดีสำหรับการทำงานวิจัยศึกษาเปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทย

จากภาพรวมที่ได้จากการสำรวจเอกสารในครั้งนี้งจึงอาจกล่าวได้ว่าขณะนี้การศึกษาเปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทยมีรากฐานที่ดีสำหรับการที่จะพัฒนาต่อไปได้หากแต่อย่างยังคงต้องเสริมสร้างความแข็งแกร่งต่อไป ทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพงานวิจัยแต่ละกลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบระบบภาษาโดยตรง กลุ่มที่ศึกษาด้านการแปล

และกลุ่มที่ศึกษาด้านการรับภาษาเยอรมันหรือด้านปัญหาในการเรียนภาษาเยอรมันของคนไทยนั้น จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่มีลักษณะเฉพาะกลุ่มอย่างเห็นได้ชัด ข้อสังเกตสำคัญที่พบจากการสังเคราะห์เนื้อหาของงานวิจัยเหล่านี้คือ ในระยะแรกงานวิจัยต่างๆ จะยังมีได้บอกที่มาของประโยคตัวอย่างที่ยกมาประกอบคำอธิบาย ในขณะที่งานวิจัยในช่วงหลังนั้นมักมีการใช้ประโยชน์จากคลังข้อมูล (Corpus) เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในการศึกษาด้านการแปล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการศึกษาวิจัยด้านการแปลนั้นมีคลังข้อมูลทั้งสองภาษาที่เทียบเคียงกันได้โดยตรงอยู่แล้ว การหาคลังข้อมูลที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ในการศึกษาจึงทำได้ง่ายกว่าในการศึกษาเปรียบเทียบระบบภาษาโดยตรงแบบงานวิจัยในสองกลุ่มแรก

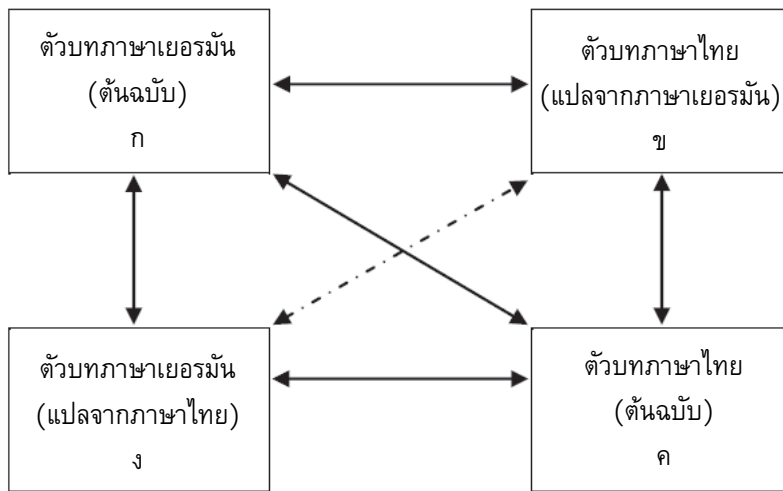
2. การสร้างคลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทางเพื่อใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบ

ผลการศึกษาในช่วงแรกทำให้ผู้วิจัยเห็นภาพรวมของการศึกษาวิจัยที่เป็นการศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาเยอรมันกับภาษาไทย และตระหนักถึงความสำคัญที่ว่าการศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาเยอรมันกับภาษาไทยควรมีการวิเคราะห์ภาษาจากคลังข้อมูลมากขึ้น เพื่อให้การวิเคราะห์ภาษาซึ่งนักภาษาศาสตร์มองว่าเป็น “ระบบ” มีลักษณะเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถให้ข้อสรุปในเชิงปริมาณได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในสาขาภาษาศาสตร์ในฐานะที่เป็นการวิจัยเชิงประจักษ์ ที่สามารถค้นคว้าเพื่อสนับสนุนหรือล้มล้าง (Refute) ทฤษฎีหรือข้อสรุปเชิงทฤษฎีที่ได้ในงานวิจัยแต่ละครั้งได้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งเทคโนโลยีได้พัฒนาขึ้นมากนั้น พบว่าผู้ที่ทำงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบภาษาและงานวิจัยด้านการแปลจำนวนมากได้เห็นประโยชน์จากการใช้คลังข้อมูลมากขึ้น

ในระหว่างที่วิเคราะห์งานของผู้อื่นที่ได้ทำวิจัยไว้ก่อนหน้านี้ และพยายามหาคลังข้อมูลที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบ

ของตนเองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยต้องการใช้คลังข้อมูลลักษณะใหม่ที่ยังไม่เคยใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบภาษาเยอรมันและภาษาไทยมาก่อน จึงได้รวบรวมตัวบทภาษาเยอรมันและภาษาไทยขึ้นมาจากคลังข้อมูลของตนเอง ทั้งนี้โดยอาศัยแนวทางจาก Johansson [4] ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบการใช้คลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทาง (Bidirectional parallel corpus) ไว้ว่าเป็นรูปแบบที่ผนวกเอาข้อดีของคลังข้อมูลหลายแบบเข้าด้วยกัน และเป็นประโยชน์ทั้งสำหรับการศึกษา

เปรียบเทียบและการศึกษาวิจัยด้านการแปล สำหรับโครงการวิจัย “ไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของ ‘ไทย’” คลังข้อมูลลักษณะดังกล่าวที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นประกอบด้วยต้นฉบับภาษาเยอรมัน บทแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาไทย ต้นฉบับภาษาไทย และบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมัน ลักษณะของคลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทางสามารถแสดงภาพความสัมพันธ์ออกมาให้เห็นได้ดังปรากฏในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 รูปแบบของคลังข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบ

จากภาพที่ 2 จะเห็นได้ว่านอกจากจะสามารถเปรียบเทียบภาษาทั้งสองได้ทั้งจากการเทียบต้นฉบับกับบทแปล (ระหว่าง ก กับ ข และระหว่าง ค กับ ง) ได้แล้ว ยังสามารถที่จะเปรียบเทียบการใช้ภาษาว่ามีความแตกต่างกันระหว่างภาษาที่เป็นการแปลกับภาษานั้นๆ ในการเขียนโดยเจ้าของภาษาโดยไม่ผ่านกระบวนการแปลหรือไม่ (ก กับ ง และ ข กับ ค) เพื่อจะโยนไปสู่ระบบการเปรียบเทียบระบบภาษาทั้งสอง (ระหว่าง ก กับ ค) ในที่สุด ในขณะที่การเปรียบเทียบกลวิธีหรือกระบวนการแปล (ระหว่าง ข กับ ง) ซึ่งเป็นการศึกษากลวิธีในการแปลนั้นไม่เกี่ยวข้องกับ

งานวิจัยเปรียบเทียบโดยตรง จึงเขียนความสัมพันธ์ไว้เป็นเส้นประเท่านั้น

ผู้วิจัยพิจารณาแล้วเห็นว่ามีสารนิพนธ์รวมเรื่องสั้น 2 เล่มที่น่าจะใช้เป็นคลังข้อมูลในการศึกษาตามโมเดลดังกล่าวนี้ได้ คือ หนังสือรวมเรื่องสั้น ‘ไทยที่แปลเป็นภาษาเยอรมัน’ [5] และหนังสือรวมเรื่องสั้นเยอรมันซึ่งแปลเป็นภาษาไทย [6] สิ่งที่ทำให้ตัวบทนี้เหมาะสมในการใช้ศึกษาก็เนื่องจากเป็นผลงานเขียนโดยนักเขียนหลายคน และเป็นผลงานแปลของนักแปลหลายคนเช่นกัน โดยในฉบับที่แปลจากภาษาเยอรมันเป็นไทยนั้น แต่ละเรื่อง

แปลโดยนักแปลคนไทยแต่ละคนแตกต่างกันไป ส่วนบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมันนั้น เป็นการแปลโดยชาวเยอรมันสองคน โดยที่ทั้งสองร่วมมือกันแปล มิได้แบ่งเรื่องกันแปล จึงไม่อาจแยกได้ว่าเรื่องไหน หรือส่วนไหนของบทแปลเป็นสไตล์การใช้ภาษาของผู้ใด²

ผู้วิจัยจึงได้จัดทำคลังข้อมูลดังกล่าวขึ้น โดยการไปค้นหาและรวบรวมตัวต้นฉบับมาจนครบ ตลอดจนจัดพิมพ์เก็บไว้เป็นข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ คลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทางที่สร้างขึ้นภายใต้โครงการวิจัยนี้จึงประกอบด้วยเรื่องสั้นรวม 25 เรื่อง พร้อมบทแปล ถือเป็นฐานข้อมูลเบื้องต้นที่สามารถใช้ในการศึกษาวิจัยทั้งในด้านการศึกษาด้านภาษาศาสตร์ ในแนวการศึกษาเปรียบเทียบ (Contrastive linguistics studies) และการศึกษาด้านการแปล (Translation studies) ในลำดับต่อไป เนื่องจากเรื่องสั้นที่นำมาจัดทำคลังข้อมูลนั้นล้วนเป็นวรรณกรรมร่วมสมัยที่เขียนขึ้นในช่วงประมาณ 2-28 ปีที่ผ่านมา และแปลเมื่อปี พ.ศ. 2549 และ 2551 ดังนั้นช่วงห่างของการใช้ภาษาจึงแตกต่างกันไม่มาก เหมาะสำหรับการนำมาใช้ศึกษา เพราะเป็นการศึกษาภาษาเฉพาะสมัย (Synchronic) ไม่ใช่การศึกษาเชิงประวัติหรือข้ามสมัย (Diachronic)

ข้อจำกัดอย่างหนึ่งของการใช้คลังข้อมูลที่เป็นบทแปลนั้นคือ งานแปลอาจมีการแปลผิดหรือมีการใช้ภาษาที่ขาดลักษณะเชิงสุนทรียะ อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นประเด็นหลักในการศึกษาในเชิงภาษาศาสตร์ นอกจากนี้ ก่อนหน้าที่จะจัดทำคลังข้อมูลดังกล่าวนี้ การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างภาษาเยอรมัน

กับภาษาไทยยังไม่เคยทำในสองทิศทางและศึกษาหน่วยทางภาษาที่ประกอบด้วยคำที่ผันรูป (Inflected forms) มาก่อน การใช้คลังข้อมูลเพื่อศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับมโนทัศน์เรื่องเวลาและทัศนภาวะในขั้นตอนต่อไปของโครงการวิจัยจึงถือเป็นการนำร่องในเรื่องการทดลองใช้คลังข้อมูลแบบใหม่ และการวิจัยหัวข้อที่ยังไม่มีผู้ศึกษามาก่อนด้วย ทั้งนี้ในเบื้องต้นผู้วิจัยได้คัดเลือกเรื่องสั้นเพียง 8 เรื่อง (พร้อมบทแปลรวมเป็น 16 ตัวบท) จากคลังข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบในประเด็นเรื่องการเชื่อมมโนทัศน์เรื่องเวลา และทัศนภาวะในภาษาเยอรมันและภาษาไทย เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ทันภายใต้กรอบเวลาอันจำกัดของโครงการวิจัย

3. การเชื่อมมโนทัศน์เรื่องเวลาในภาษาเยอรมันและภาษาไทย

ในงานวิจัยส่วนนี้มุ่งศึกษาการเชื่อมมโนทัศน์เรื่องเวลาโดยหน่วยทางไวยากรณ์ที่เกี่ยวข้อง คำกริยา “กาล” (Tense) และ “การณัลักษณะ” (Aspect) ซึ่งอาจรวมเรียกได้ว่าเป็น “มโนทัศน์เกี่ยวกับเวลา” (Temporality) ตามคำจำกัดความของ Timberlake [7] ภาษาเยอรมันนั้นมโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาผ่านรูปคำกริยาในรูปของ “กาล” (Tense) ในขณะที่ภาษาไทยเป็นภาษาที่ไม่มีกาล (Tenseless language) แต่มีการเชื่อมมโนทัศน์เรื่องเวลาโดยผ่านหน่วยทางไวยากรณ์ที่เรียกว่า “ตัวบ่งชี้การณัลักษณะ” (Aspect marker) ซึ่งใช้ประกอบคำกริยาหลักเพื่อแสดงว่ากริยานั้นๆ กำลังดำเนินไปอยู่ในขั้นใด³

² ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักแปลหนึ่งในสองท่าน เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2552

³ ผลการวิจัยในส่วนนี้ในรายละเอียดได้นำเสนอไว้แล้วในบทความวิจัยเรื่อง “กาลในภาษาเยอรมันกับตัวบ่งชี้การณัลักษณะในภาษาไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ” [8] ในที่นี้จึงจะนำเสนอเฉพาะส่วนสำคัญที่สุดมานำเสนอเท่านั้น

ผลการวิจัยพบว่าในคลังข้อมูลมีการใช้“กาล” ภาษาเยอรมันรวมทั้งหมดเพียง 5 รูปเท่านั้น⁴ และกาลที่ใช้เป็นหลักนั้นคือ Präsens (Present) และ Präteritum (Preterite) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ สัตส่วนของรูปกาลต่างๆ ที่ปรากฏนั้น มีประเด็น น่าสนใจดังนี้

■ รูป Futur I (future I) แทบไม่ปรากฏเลยในภาษาเยอรมันที่เป็นต้นฉบับ คือมีใช้เพียงครั้งเดียว ในขณะที่ในภาษาเยอรมันที่แปลจากภาษาไทยนั้นมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด แม้ว่าโดยรวมแล้ว Futur I ก็ยังเป็นกาลที่ใช้น้อยที่สุดอยู่

■ สัตส่วนระหว่าง Präsens (Present) กับ Präteritum (Preterite) มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดในต้วบภาษาเยอรมันที่เป็นต้นฉบับกับที่เป็นบทแปล

ข้อมูลข้างต้นชี้ให้เห็นว่าเมื่อมา มีปฏิสัมพันธ์กับภาษาไทย ต้วบภาษาเยอรมันที่เป็นบทแปลนั้นการเลือกรูปกาลที่มีแนวโน้มของการ “เคลื่อน” จากอดีตไปสู่ทิศทางที่ไม่ใช่อดีต และอนาคตมากขึ้น ซึ่งน่าจะมีสาเหตุสองประการ ประการแรก คือ การที่ Präteritum ในภาษาเยอรมันมิได้มีหน้าที่เพียงแต่การชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์นั้น เป็นสิ่งที่เกิดก่อนจุดที่พูดเท่านั้น แต่ยังเป็น “กาลสำหรับการเล่าเรื่อง” อีกด้วย เมื่อนักเขียน เยอรมันเขียนเรื่องเล่าจึงใช้กาลนี้โดยอัตโนมัติ ในขณะที่ผู้แปลมิได้อยู่ในกรอบนี้แล้ว การเลือกใช้ กาลระหว่าง Präsens หรือ Präteritum นั้นจึงเคลื่อน ไปสู่การสื่อความว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อนจุดที่พูด หรือจุดอ้างอิงใดๆ ในเรื่องราวนั้นหรือไม่ และการที่ ภาษาไทยไม่ได้ถูกบังคับให้ต้องมีกรากำกับรูปคำ เพื่อแสดงเวลา อยู่ตลอดเวลาเหมือนกับการใช้กาล

ในภาษาเยอรมัน ย่อมทำให้ผู้แปลเริ่มมีแนวโน้มที่จะเคลื่อนไปสู่การใช้กาลที่ไม่เน้น (Unmarked tense) ซึ่งเป็นหน้าที่ของ Präsens ประการที่สองผู้วิจัย ตั้งสมมติฐานว่าภาษาไทยมีการใช้คำบ่งเวลา ในอนาคตคือ “จะ” ในสัดส่วนที่สูงกว่าการใช้กาล Futur

การใช้กาลในภาษาเยอรมันสามารถพรรณนาจากมุมมองของภาษาไทยได้โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบริบทที่ปรากฏร่วมกัน ระหว่างกาลแต่ละกาลในภาษาเยอรมันกับต้วบชี้ การณ์ลักษณะของภาษาไทยกลุ่มต่างๆ ทั้งนี้ต้วบชี้ การณ์ลักษณะภาษาไทยที่พบในคลังข้อมูลนั้น สามารถจัดแยกประเภทโดยอาศัยเกณฑ์ของการ ที่แต่ละกลุ่มสื่อมโนทัศน์คล้ายกันได้เป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ คือ

- กลุ่มที่ 1 สื่อการณ์ perfect ต้วบชี้การณ์ ลักษณะที่สำคัญในกลุ่มนี้ คือ ได้... และ เคย... รวมไปถึงรูปผสมระหว่างต้วบชี้ขึ้นกับต้วบชี้การณ์ ลักษณะต้วบชี้อื่นๆ เช่น เคย...มา หรือ เคย...มาแล้ว เป็นต้น ลักษณะเด่นของกลุ่มนี้คือการสื่อมโนทัศน์ การเกิดก่อนโดยอาจสัมพันธ์หรือไม่มีความเกี่ยวข้องกับขณะที่พูดก็ได้

- กลุ่มที่ 2 สื่อการณ์สมบูรณ์ (Perfective) ต้วบชี้การณ์ลักษณะที่สำคัญในกลุ่มนี้ได้แก่ ...แล้ว และ ...ไป ต้วบชี้การณ์ลักษณะกลุ่มนี้มีลักษณะร่วมกับกลุ่มแรกตรงที่โดยปกติมักสื่อถึงเหตุการณ์ที่เกิด ก่อนขณะที่พูดเช่นกัน แต่ลักษณะพิเศษของกลุ่มนี้ คือการที่ยังมีความเกี่ยวข้องกับขณะที่พูด ทั้งนี้การณ์ สมบูรณ์ที่พบในภาษาไทย ไม่จำเป็นจะต้องสื่อว่า เหตุการณ์หนึ่งได้สิ้นสุดลง แต่เน้นที่จุดเริ่มต้น หรือเป็นการสื่อให้เห็นว่า ณ ขณะที่พูด ส่วนหนึ่ง ของการกระทำนั้นได้เริ่มดำเนินไปแล้ว

⁴อันที่จริง ตามที่ระบุในไวยากรณ์เยอรมันโดยทั่วไป กาลในภาษาเยอรมันจะมีรวมทั้งสิ้น 6 รูป คือ Präsens (present), Präteritum (preterite), Perfekt (perfect), Plusquamperfekt (pluperfect), Futur I (future I) และ Futur II (future II หรือ future perfect) แต่ในคลังข้อมูลไม่ปรากฏว่ามีรูปกาลรูปสุดท้าย ซึ่งปกติมีการใช้น้อยมากอยู่แล้ว

- กลุ่มที่ 3 สื่อการณไม่สมบูรณ์ (Imperfective) ตัวบ่งชี้การณลักษณะในกลุ่มนี้รวมหลายความหมายไว้ด้วยกัน อันได้แก่ ภาวะต่อเนื่อง การณไม่สมบูรณ์ และการทำเป็นนิสัย เช่น กำลัง...(อยู่), ...อยู่, ยัง... และ มัก/ชอบ(จะ)... ซึ่งล้วนแสดงว่าเหตุการณ์หนึ่งกำลังดำเนินอยู่ ยังคงดำเนินอยู่ หรือเกิดขึ้นซ้ำๆ นั้นเอง
- กลุ่มที่ 4 สื่อการณ prospective ตัวบ่งชี้การณลักษณะในกลุ่มนี้ ทุกรูปมีคำว่า “จะ” รวมอยู่

ด้วย เช่น จะ..., กำลังจะ..., จะ...อยู่แล้ว โดยกลุ่มนี้สื่อถึงเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิด แต่บ่งชี้ถึงเหตุการณ์ที่จะเกิดหลังขณะที่พูดหรือจุดเวลาอ้างอิงหนึ่งๆ

ความสัมพันธ์ระหว่างรูปกาลทั้ง 5 รูปที่พบในคลังข้อมูลกับตัวบ่งชี้การณลักษณะกลุ่มต่างๆ ในภาษาไทยซึ่งวิเคราะห์ได้โดยการพิจารณาจากบริบทที่ปรากฏร่วมกัน สามารถแสดงผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 มโนทัศน์เกี่ยวกับเวลาที่สื่อร่วมกันระหว่างกาลภาษาเยอรมันกับตัวบ่งชี้การณลักษณะในภาษาไทย

รูปกาลภาษาเยอรมัน	ตัวบ่งชี้การณลักษณะ กลุ่มที่ 1	ตัวบ่งชี้การณลักษณะ กลุ่มที่ 2	ตัวบ่งชี้การณลักษณะ กลุ่มที่ 3	ตัวบ่งชี้การณลักษณะ กลุ่มที่ 4
Plusquamperfekt (pluperfect)	X	X	-	-
Perfekt (perfect)	X	X	X	
Präteritum (preterite)	X	X	X	X
Präsens (present)	-	X	X	X
Futur I (future 1)	-	-	-	X

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าตัวบ่งชี้การณลักษณะในกลุ่มที่ 1 ปรากฏเฉพาะในบริบทที่ในภาษาเยอรมันเป็นรูปกาลที่สื่อถึงเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น อย่างไรก็ตามไม่สามารถสรุปได้ว่าภาษาไทยมีหน่วยคำทางไวยากรณ์ที่เป็นตัวบ่งชี้มโนทัศน์ “อดีต” ในลักษณะเดียวกันกับรูปอดีตกาลในภาษาเยอรมัน ทั้งนี้เนื่องจากตัวบ่งชี้การณลักษณะทั้งสองยังมีข้อจำกัดอยู่ เป็นต้นว่า ได้... ไม่สามารถใช้ได้กับคำกริยาทุกคำ (เช่น ไม่สามารถพูดว่า *ได้ต้องการ) ส่วน เคย... ไม่สามารถใช้ร่วมกับหน่วยวิเศษณ์บอกเวลาในประโยคที่สื่อถึงเวลาที่ไม่ว่างไปจากขณะที่พูดมากนัก แต่จะใช้เฉพาะกรณีที่ไม่มีการระบุเวลาหรือไม่ก็เป็นเวลาที่ห่างออกไปจากขณะที่พูดระยะหนึ่ง เช่น *เมื่อวานฉันเคยเล่น

ฟุตบอลเป็นประโยคที่ไม่สามารถใช้ได้ แต่เมื่อก่อนผมเคยเล่นฟุตบอลเป็นประโยคที่ถูกต้อง ดังนั้นเป็นต้น นอกจากนี้ กาล Plusquamperfekt (pluperfect) ไม่สามารถปรากฏในบริบทเดียวกับตัวบ่งชี้การณไม่สมบูรณ์ (imperfective) และการณ prospective เนื่องจากเป็นกาลที่เน้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตและเสร็จสิ้นสมบูรณ์แล้ว ซึ่งตรงกันข้ามกับการณลักษณะทั้งสองประเภทนี้

กาล Futur I (future) ในภาษาเยอรมันปรากฏเฉพาะในบริบทที่ในภาษาไทยใช้ตัวบ่งชี้การณลักษณะในกลุ่มที่ 4 คือ prospective เท่านั้น ซึ่งการที่เป็นเช่นนี้มีได้หมายความว่า จะต้องสื่อการณสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ แต่สื่อถึงเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่จะเกิดขึ้นในอนาคตตนเอง

แต่เนื่องจากในคลังข้อมูลไม่มีการใช้กาล Futur II ซึ่งเป็นกาลที่สื่อถึงเหตุการณ์ที่สิ้นสุดก่อนจุดเวลาหนึ่งในอนาคตนั้นไม่ปรากฏในคลังข้อมูลที่ใช้ศึกษา ซึ่งหากมีการใช้กาลนี้อาจทำให้ต้องมีการจำแนกตัวบ่งชี้การณลักษณะในภาษาไทยเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งกลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับมโนทัศน์ดังกล่าวนี้ก็เป็นได้

ผลการศึกษาจากคลังข้อมูลนี้พบว่าตัวบ่งชี้การณลักษณะที่ใช้ประกอบกริยาต่างๆ ในภาษาไทยนั้นสามารถสื่อมโนทัศน์เรื่องเวลาในส่วนที่เหมือนกันกับ “กาล” ซึ่งเป็นประเภททางไวยากรณ์ของภาษาเยอรมันได้อย่างเป็นระบบเช่นกัน แม้จะมีลักษณะการทำหลายหน้าที่ (Multifunctionality) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นในหลายๆ ส่วนของระบบภาษาไทยและภาษาในเอเชียอีกหลายภาษาอยู่แล้ว

หากพิจารณาในแง่การแบ่งระหว่าง “กาลสัมบูรณ์” (Absolute tense) กับ “กาลสัมพัทธ์” (Relative tense) [9] แนวโน้มที่ปรากฏจากการศึกษาครั้งนี้ น่าจะสอดคล้องกันไปในการทำนองที่ว่า ในการแสดงความสัมพันธ์ของเหตุการณ์กับเหตุการณ์อ้างอิงอีกเหตุการณ์หนึ่ง ซึ่งเป็นลักษณะของการสื่อมโนทัศน์เรื่องเวลาด้วยกาลสัมพัทธ์นั้น ภาษาเยอรมันเน้นการระบุการ “เกิดก่อน” หรือ “เสร็จสมบูรณ์” ก่อนอีกเหตุการณ์หนึ่ง ในขณะที่ภาษาไทยเน้นการสื่อมโนทัศน์ของการ “เกิดหลัง” หรือ “ยังไม่แน่ว่าจะเกิด” มโนทัศน์ของการเกิดทีหลังนั้นอันที่จริงแล้วก็สอดคล้องกับเรื่อง “ความไม่แน่นอน” อนาคตคือสิ่งที่ยังไม่แน่ ผู้พูดที่เป็นคนไทยมักมีจุดๆ หนึ่งเป็นจุดตั้งหลัก เมื่อจะสื่อถึงอะไรที่เคลื่อนออกไปจากแก่นนั้นก็จะสามารถใช้ “จะ” มากำกับข้างหน้ากริยาได้

ระบบกาลภาษาเยอรมันเป็นการบ่งชี้ความแตกต่างระหว่าง “อดีต” กับ “ไม่ใช่อดีต” ในขณะที่ภาษาไทยแม้จะไม่มีกาลเป็นประเภททางไวยากรณ์แต่หากพิจารณาการสื่อมโนทัศน์เรื่องเวลาแล้วก็จะมโนทัศน์ที่เป็นการแบ่งระหว่าง

“อนาคต” กับ “ไม่ใช่อนาคต” เพราะในขณะที่ประโยคในกาล Präsens ภาษาเยอรมันทำหน้าที่ชัดเจนในการบ่งชี้เหตุการณ์ที่ “ไม่ใช่อดีต” แต่อาจเป็นปัจจุบันหรืออนาคตก็ได้ หากมีคำบอกเวลากำกับไว้ กริยาลีในภาษาไทยที่ไม่มีตัวบ่งชี้การณลักษณะจะไม่สามารถสื่อถึงอนาคตได้เลย แต่อาจสื่อถึงอดีตได้ เป็นต้นว่า ในภาษาเยอรมันหากพูดว่า *Es regnet (it) (rain-PRES)* ซึ่งแปลว่า “ฝนตก” ในกาล Präsens โดยทั่วไปจะหมายความว่าขณะที่พูดนั้นฝนกำลังตกอยู่ และหากเติมคำบอกเวลาในอนาคตลงไปก็จะใช้กล่าวถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ แต่จะไม่สามารถสื่อถึงอดีตได้ และหากจะใส่คำวิเศษณ์บอกเวลาในอดีตลงไปอย่างเช่น *gestern (เมื่อวานนี้)* ก็จะทำให้ประโยคผิดไวยากรณ์ทันที ในทางตรงกันข้าม ประโยคในภาษาไทยที่ว่า *ฝนตก* ซึ่งปรากฏลอยๆ ไม่มีหน่วยคำบอกเวลามากำกับ หากไม่มีบริบทอื่นประกอบ ก็จะสามารถนึกภาพว่าฝนกำลังตกอยู่ในขณะนั้นก็ได้ หรือฝนอาจตกมาก่อนหน้านั้นแล้วก็ได้โดยไม่ต้องมีคำศัพท์ที่บ่งเวลาในอดีตมาประกอบแต่อย่างใด และหากจะเติมคำบอกเวลาในอดีตลงไปอย่างเช่น *เมื่อวานนี้ฝนตก* ก็จะใช้ได้ทันทีโดยไม่ต้องเปลี่ยนแปลงรูปกริยาหรือเติมหน่วยคำใดที่คำกริยาเพิ่มเติม ในขณะที่หากต้องการกล่าวถึงเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้นจะทำโดยไม่ใช่ “จะ” ไม่ได้เลย มิฉะนั้นก็ต้องใส่คำบอกเวลาและจะต้องมีบริบทที่ชัดเจน อย่างเช่นในการถามถึงพยากรณ์อากาศว่า *พรุ่งนี้ฝนตกหรือเปล่า*

ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นที่ว่าภาษาไทยให้ความสำคัญกับสิ่งที่ยังไม่เกิดหรือเกิดหลังมากกว่าการเกิดก่อนยังอาจสนับสนุนได้ด้วยข้อเท็จจริงที่ว่า “จะ” ในภาษาไทยซึ่งมีหน้าที่ชัดเจนในการบ่งชี้สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น หรือ “อนาคต” นั้นได้กลายเป็นคำที่เป็นหน่วยคำทางไวยากรณ์ (Grammaticalized) สมบูรณ์กว่าตัวบ่งชี้การณลักษณะรูปอื่น ๆ เพราะเป็นคำเดียวที่ไม่สามารถใช้เป็นหน่วยคำอิสระ

ได้อีกต่อไป นอกจากนี้ ยังอาจกล่าวได้ว่าคำว่า “จะ” นั้นมีหน้าที่เหมือนกับ Futur ในภาษาเยอรมันอย่างชัดเจนที่สุด ในขณะที่รูป “กาล” อื่นๆ ในภาษาเยอรมันจะไม่ตรงกับหน่วยคำใดคำหนึ่ง โดยเฉพาะในภาษาไทย เพียงแต่เป็นลักษณะความสัมพันธ์หลวมๆ ว่าตัวบ่งชี้การณลักษณะตัวใดในภาษาไทย “ตรง” หรือ “ไม่ตรง” กับกาลแต่ละกาลในภาษาเยอรมันบ้าง

4 การสื่อทัศนภาวะผ่านรูปคำกริยาในภาษาเยอรมันและภาษาไทย

ทัศนภาวะเป็นมโนทัศน์ที่มีรูปหลากหลาย การหาคู่ของคำเทียบเคียงตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่ใช้ประกอบรูปคำกริยาของภาษาสองภาษาจึงเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะกรณีที่สองภาษานั้นจัดว่าเป็นภาษาที่แบบลักษณะต่างกันโดยสิ้นเชิงอย่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทย ในส่วนของการสื่อทัศนภาวะผ่านรูปคำกริยานั้น ภาษาเยอรมันสามารถทำได้ 2 วิธี โดยอาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือทั้ง 2 วิธีร่วมกันก็ได้ กล่าวคือ ใช้กริยาช่วยสื่อทัศนภาวะ (Modal verbs) และใช้รูปสมมติมาลา (Subjunctive)⁵ ในขณะที่ภาษาไทยไม่มีรูปแสดงมาลาในลักษณะเดียวกับภาษาเยอรมัน แต่มีตัวบ่งชี้

ทัศนภาวะที่ใช้ประกอบหน้าหรือหลังคำกริยาจนถึงได้ว่าทำหน้าที่เหมือนกริยาช่วยสื่อทัศนภาวะในภาษาเยอรมัน และเป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่ใช้สื่อทัศนภาวะได้ทั้งในความหมายเชิงปริศนคติ (Deontic modality) และในความหมายเชิงสัญฐาน (Epistemic modality)⁶

แม้ว่าคำเทียบเคียง (Equivalent) ภาษาไทยของกริยาช่วยสื่อทัศนภาวะในภาษาเยอรมันแต่ละตัวนั้นอาจมีได้หลายรูป แต่จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบในคลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทางในครั้งนี้ก็ปรากฏผลว่ามีรูปของคำเทียบเคียงภาษาไทยที่โดดเด่นหรือใช้มากที่สุดเป็นรูปที่ชัดเจนจนสามารถกำหนดให้คำนั้นเป็นคำเทียบเคียงหลักของกริยาช่วยสื่อทัศนภาวะ (Modal verbs) ภาษาเยอรมันแต่ละตัวได้ ยกเว้นเพียงกรณีของการใช้กริยา *wollen* (want) และ *sollen* (shall) ในความหมายที่เป็นการสื่อถึงแหล่งข้อมูลว่าไม่ใช่ผู้พูด⁷ เท่านั้น ในส่วนของคำกริยาช่วยสื่อทัศนภาวะจึงปรากฏว่ามีตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่ใช้ประกอบหน้าหรือหลังคำกริยาหลักซึ่งถือเป็นคำเทียบเคียงสำหรับกริยาช่วยสื่อทัศนภาวะทั้ง 6 ตัวในภาษาเยอรมันได้ ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

⁵รูปสมมติมาลา (subjunctive) หรือ Konjunktiv ในภาษาเยอรมันนั้นมี 2 แบบ โดยแบ่งตามวิธีการสร้างรูปเป็น subjunctive I (สร้างรูปจากกริยาในกาล present) กับ subjunctive II (สร้างรูปจากกริยาในกาล preterite)

⁶ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบการสื่อมโนทัศน์ทัศนภาวะในภาษาเยอรมันกับภาษาไทยนั้นมีรายงานไว้ในบทความเรื่อง “Die Modalverben im Deutschen und ihre thailändischen Entsprechungen. Eine kontrastive Analyse” [10]

⁷ในความหมายที่เป็นการบอกแหล่งที่มาของข้อมูลซึ่งในบางทฤษฎีจัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของสื่อทัศนภาวะสัญฐาน ในขณะที่ตำราไวยากรณ์เยอรมันมักเรียกว่าเป็นการใช้สื่อความหมายเชิงอัตวิสัย (subjective) นั้น *wollen* ใช้เพื่อบอกว่าประธานของประโยคนั้นๆ เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงนั้น ในขณะที่ *sollen* ใช้เพื่อระบุว่าบุคคลอื่น (ที่มีไม่ใช่ผู้พูดเองหรือประธานของประโยคที่บอกเล่าข้อเท็จจริงหนึ่งๆ) เป็นผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว ในภาษาไทยไม่สามารถสื่อลักษณะดังกล่าวได้ด้วยกริยาช่วยหรือตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่ใช้ประกอบคำกริยาได้ตรงๆ แต่ต้องสร้างเป็นรูปประโยคขึ้นนำ เช่น *เขาว่า... ว่ากันว่า...*

ตารางที่ 2 กริยาสื่อทัศนภาวะในภาษาเยอรมันกับคำเทียบเคียงที่เป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่ใช้ประกอบหน้าหรือหลังคำกริยาใน ภาษาไทย

ทัศนภาวะปรกติ		ทัศนภาวะสัญญา	
เยอรมัน	ไทย	เยอรมัน	ไทย
<i>müssen</i>	ต้อง...	<i>müssen</i>	ต้อง...
<i>sollen</i>	ควร...	<i>dürfen</i>	(ควร...)
<i>dürfen</i>	...ได้	<i>mögen</i>	น่า...
<i>können</i>	...ได้ (อาจ) ⁸	<i>können</i>	อาจ... คง... จะ...
<i>mögen</i>	ต้องการ...	<i>sollen</i>	-
<i>möchte</i> ⁹	อยาก...	<i>wollen</i>	
<i>wollen</i>	จะ...		

ภาษาไทยไม่มีตัวบ่งชี้ชัดเจนในการสื่อมโนทัศน์เดียวกับ subjunctive I ที่ใช้สำหรับการถ่ายทอดคำพูด (indirect speech) ในภาษาเยอรมัน กรณีของ subjunctive II ก็เช่นกัน พบว่ามีกริยาช่วยรูปหลากหลายมากแม้จะมีสัดส่วนการใช้ตัวบ่งชี้ทัศนภาวะด้วยกริยาช่วยประกอบคำกริยาสูงกว่ากรณีที่เป็น subjunctive I อย่างไรก็ตาม พบว่ากรณีของ subjunctive I ที่สร้างรูปด้วย *würde*¹⁰ นั้น สัดส่วนของการใช้คำว่า จะ... สูงขึ้นอย่างเห็นได้ชัด คำว่า จะ... ในภาษาไทยจึงน่าจะเป็นตัวบ่งชี้ทัศนภาวะที่สำคัญที่สุดและอาจมีความใกล้เคียงกับสมมติมาลาในภาษาเยอรมันมากที่สุด หากมีการศึกษาการใช้ จะ... ในภาษาไทยให้ครบถ้วน อาจให้คำตอบในเรื่องนี้ชัดเจนขึ้นได้

ลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งของภาษาเยอรมันในการใช้กริยาช่วยสื่อทัศนภาวะเพื่อแสดงการคาดคะเน คือ การที่สามารถกำหนดระดับความมั่นใจของผู้พูดได้ด้วยรูปแบบ (Form) ของกริยาช่วยเหล่านี้ ในตำราไวยากรณ์ที่มุ่งสอนให้ผู้เรียนชาวต่างประเทศรู้จักการใช้กริยาช่วยสื่อทัศนภาวะ มักมีการกำหนดระดับความมั่นใจในการแสดงการคาดคะเนไว้เป็นอัตราส่วนร้อยละดังตัวอย่างเช่น ในไวยากรณ์ของ Hering et al. [11] ที่แบ่งระดับความมั่นใจในการคาดคะเนข้อเท็จจริงในคำกล่าวหนึ่งไว้เป็น 4 ระดับคือ มั่นใจเต็มที่ (100%) ใช้ *müssen* (*must*), *können nur* (*can only*), *kann nicht* (*cannot*) เกือบมั่นใจ (90%) ใช้ *müssen* (*must*) ในรูป Konjunktiv II ความน่าจะเป็น (probability)

⁸ กรณีที่ใส่วงเล็บไว้หมายความว่ากริยาใช้ในลักษณะนั้นๆ พบน้อยมาก

⁹ เป็นรูป subjunctive II ของกริยาช่วยสื่อทัศนภาวะ *mögen* เป็นรูปที่ใช้แสดงความต้องการอย่างสุภาพ

¹⁰ Konjunktiv II (subjunctive II) ในภาษาเยอรมันนั้นสร้างจากกริยาในรูปกาล Präteritum (praeterite) โดยตรงของกริยาหลัก หรือใช้ *würde* (กริยา *become* ในรูป subjunctive II เทียบเคียงได้กับ *would* ในภาษาอังกฤษ) ตามด้วยกริยา Infinitiv (infinitive) ของกริยาหลักก็ได้

(75%) ใช้ *du'rfe*n ในรูป Konjunktiv II (*might*) และ ความเป็นไปได้ (Possibility) ใช้ *können* ในรูป Konjunktiv II (*could*) การสื่อระดับความมั่นใจในการคาดคะเนได้ชัดเจนเช่นนี้ ในภาษาไทยไม่ได้แบ่งแยกชัดเจนโดยละเอียด มีเพียงการแบ่งกว้างๆ เป็น 3 ระดับจากมั่นใจมากไปน้อย คือ *ต้อง ควร/ น่า และคง/อาจ* [12] โดยเฉพาะในลำดับชั้นรองลงมาจากคำว่า *ต้อง...* ดูเหมือนจะไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าระหว่าง *ควร...* กับ *น่า...* และระหว่าง *อาจ...* กับ *คง...* นั้น คำใดสื่อความมั่นใจของผู้พูดได้มากกว่ากัน การพิจารณาอาจต้องดูจากบริบทแวดล้อมทั้งหมดมากกว่าการพิจารณาจากรูปคำกริยาได้เลย ประเด็นนี้มีความน่าสนใจและน่าศึกษาต่อเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอาจใช้วิธีการทดลอง การแปลกลับไปกลับมาระหว่างสองภาษานี้หรือการทำแบบสอบถามเจ้าของภาษาของแต่ละภาษาแล้วนำมาเปรียบเทียบกัน

มโนทัศน์เรื่องทัศนภวะนั้นสัมพันธ์กับมโนทัศน์เรื่องเวลา (Temporality) สูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมโนทัศน์เรื่องอนาคต การที่นักไวยากรณ์หลายคนเห็นว่ารูป *future tense* (Futur) นั้นมิได้เป็นการสื่อ “กาล” แต่เป็นการสื่อ “ทัศนภวะ” นั้นเป็นเรื่องที่เข้าใจได้ ทั้งนี้เพราะมโนทัศน์ต่างๆ ที่มักเกี่ยวกับทัศนภวะนั้นมีความคาบเกี่ยวกับเวลาในอนาคตด้วย ทั้งนี้เพราะโดยความหมายแล้วมักเป็นการสื่อถึงสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่เป็นสิ่งที่ต้อง... *ควร.. สามารถ... หรือต้องการจะทำ*

การที่ภาษาเยอรมันใช้กริยาช่วยสื่อทัศนภวะรูปเดียวกันสื่อความหมายทั้งแบบปริศกดิ์และแบบสามัญชน ทำให้การแยกแยะความหมายของกริยาช่วยสื่อทัศนภวะในการสื่อทัศนภวะของสองประเภทนี้ไม่สามารถกระทำได้ชัดเจนนัก ในขณะที่ภาษาไทยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปสู่การใช้ตัวบ่งชี้ทัศนภวะต่างรูปกันสำหรับการสื่อทัศนภวะแต่ละประเภท นอกจากนี้ยังมีหน่วยทางไวยากรณ์หลายประเภทที่ใช้แสดงทัศนภวะแบบสามัญชนได้ด้วย เช่น ใช้หน่วยคำเติมท้ายประโยค หรือหน่วยคำขึ้นต้นประโยค เป็นต้น [13]

แม้ระบบการสื่อทัศนภวะของภาษาเยอรมันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการสื่อผ่านรูปคำกริยานั้นจะดูชัดเจน แต่อันที่จริงยังคงซับซ้อนและมีอาหาค่าเทียบเคียงกับภาษาที่มีได้มีมาลา และกริยาช่วยสื่อทัศนภวะที่ทำหน้าที่ได้เป็นระบบเท่านี้ ทั้งนี้เนื่องจากทัศนภวะนั้นเป็นมโนทัศน์ที่ทุกภาษามักใช้คำสื่อได้หลายประเภท จนไม่สามารถหาค่าเทียบเคียงที่เป็นหน่วยคำลักษณะเดียวกันได้ เนื่องจากมโนทัศน์ในเชิงความหมายอาจถูกถ่ายทอดไปอีกภาษาหนึ่งในรูปของตัวบ่งชี้ต่างประเภทกัน

5. การจัดทำร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทย

หลังจากที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบต่างในประเด็นที่เกี่ยวกับการสื่อมโนทัศน์เรื่องเวลาและทัศนภวะผ่านรูปคำกริยาแล้ว สุดท้ายของโครงการวิจัย ผู้วิจัยได้จัดทำร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทยขึ้น สำหรับในโครงการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้เลือกนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับคำกริยา (Verb) ทั้งนี้เพราะเป็นส่วนที่สะท้อนระบบไวยากรณ์ที่แตกต่างกันระหว่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทยได้ชัดเจนมากที่สุดเรื่องหนึ่ง คำกริยาถือเป็นใจความหลักของประโยค เพราะเป็นส่วนประกอบสำคัญของภาคแสดง (Predicate) เนื่องจากร่างคู่มือไวยากรณ์นี้มุ่งบรรยายลักษณะไวยากรณ์ของภาษาเยอรมันเป็นหลัก โดยนำภาษาไทยเข้ามาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างเพื่อให้เข้าใจไวยากรณ์ภาษาเยอรมันได้ดีขึ้นเท่าทันการจัดเรียงหัวข้อต่างๆ จึงยังยึดตามลักษณะที่มักพบในตำราไวยากรณ์เยอรมันอยู่ แต่เป็นไวยากรณ์เชิงภาษาศาสตร์ ไม่ใช่ไวยากรณ์แบบฝึกหัดที่ใช้สอนผู้เรียนชาวต่างประเทศ และจะไม่บรรยายไวยากรณ์ไทยแยกออกมาเป็นเอกเทศ โดยที่นำเสนอเนื้อหาเรียงตามหัวข้อต่างๆ เป็น 5 บท ดังนี้คือ บทที่ 1 นิยาม รูป และประเภทของคำกริยา บทที่ 2 ประเภทไวยากรณ์ของคำกริยาแท้ บทที่ 3 กริยาไม่แท้ บทที่ 4 หน่วยของประโยคที่ต้องใช้ประกอบ

คำกริยา และบทที่ 5 ตำแหน่งของคำกริยาในประโยค เนื้อหาที่ปรากฏในร่างไวยากรณ์ในแต่ละบทยังมีการแบ่งหัวข้อย่อยลงไปอีก โดยอิงแนวทางการกำหนดหัวข้อย่อยตามไวยากรณ์เยอรมันส่วนใหญ่ แต่มีการสอดแทรกการเปรียบต่างกับภาษาไทย เข้าไปโดยตลอด นอกจากนี้ ยังเป็นไวยากรณ์เยอรมันภาษาไทยที่มีการให้คำแปล (Gloss) ประโยค

ตัวอย่างทุกประโยคที่ใช้ทั้งในแง่ความหมายของคำศัพท์ (Lexical meaning) และประเภททางไวยากรณ์ต่างๆ (Grammatical categories) เพื่อให้ให้นักภาษาศาสตร์ชาวไทยที่ไม่รู้ภาษาเยอรมันสามารถอ่านเข้าใจและสามารถนำไปใช้โยงกับภาษาอื่นๆ ที่ท่านเหล่านั้นเชี่ยวชาญด้วย ดังตารางที่ยกมาเป็นตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ตัวอย่างจากตารางแสดงตำแหน่งของคำกริยาในร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบต่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทย

ภาษาเยอรมัน	ภาษาไทย
<p>■ $V_{fin} \dots V_{n-fin}$ (V1, V2) <i>Maja kann heute nicht kommen</i> (Maja) (can) (today) (not) (come.) ‘วันนี้มายามาไม่ได้’ <i>Ich werde das bis morgen erledigt haben.</i> (I) (will. 1.Ps.Sg.Pres.) (that) (until) (tomorrow) (finish.PP) (have.inf.) ‘พรุ่งนี้ฉันจะจัดการเรื่องนี้เสร็จแล้ว’</p>	<p>■ กริยาหลัก...กริยาช่วย (ตัวบ่งชี้การณลักษณะ) <i>เขากินข้าว<u>เข้า</u>แล้ว</i> <i>ฉัน<u>พูด</u>ภาษาเยอรมัน<u>ได้</u></i> ■ กริยาช่วย (ตัวบ่งชี้ทัศนภาวะ)...กริยาหลัก <i>พรุ่งนี้<u>ฉันจะรอ</u>เธอที่<u>นี้</u></i> <i>เธอ<u>ต้อง</u>ทำการบ้านให้<u>เสร็จ</u>เดี๋ยว<u>นี้</u></i></p>

วัตถุประสงค์เบื้องต้นในการจัดทำร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบดังกล่าวนี้คือ เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำไวยากรณ์ที่บรรยายภาษาเยอรมันในเชิงเปรียบเทียบกับภาษาไทยเบื้องต้น โดยหวังว่าจะเป็นแนวทางนำไปสู่การนำเสนอไวยากรณ์เยอรมันในรูปแบบใหม่ให้แก่วงการภาษาเยอรมันในประเทศไทย ที่นอกจากจะเอื้อประโยชน์ต่อผู้ที่ต้องการศึกษาภาษาเยอรมัน หรือผู้ที่ทำงานแปลหรืองานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกัภาษาเยอรมันและภาษาไทยโดยตรงแล้ว ยังสามารถเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์เยอรมันออกเป็นภาษาไทย เพื่อให้นักวิชาการและผู้สนใจซึ่งเป็นชาวไทยและไม่มีความรู้ภาษาเยอรมันสามารถใช้ประโยชน์หรือเพิ่มพูนความรู้ได้ด้วยเช่นกัน

ร่างคู่มือไวยากรณ์เปรียบเทียบที่ผู้วิจัยเขียนขึ้นในโครงการวิจัยนี้จึงมิใช่ตำราที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที แต่สามารถใช้เป็นเนื้อหาในการแลกเปลี่ยนความรู้กับนักภาษาศาสตร์ ตลอดจนผู้ที่อาจใช้ประโยชน์ โดยได้เปิดโอกาสให้พหุวิชาการรูปแบบและเนื้อหา เมื่อได้จัดทำร่างไวยากรณ์ดังกล่าวนี้แล้ว ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลงานนี้ต่อบุคคลอื่นวิพากษ์วิจารณ์เพื่อผู้วิจัยจะนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงและจัดทำไวยากรณ์เล่มนี้เพื่อตีพิมพ์ในลำดับต่อไป ตลอดจนเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบภาษาเยอรมันกับภาษาไทยในหัวข้ออื่นๆ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้ในการจัดทำไวยากรณ์ในลักษณะนี้ต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยได้จัดให้มีกลุ่มผู้อ่านและวิพากษ์วิจารณ์งานนี้รวม 3 กลุ่ม คือ

ผู้รู้ด้านภาษาเยอรมัน (ขอคำวิจารณ์เป็นรายบุคคล) ผู้รู้ด้านภาษาศาสตร์แต่ไม่รู้ภาษาเยอรมัน (ขอคำวิจารณ์เป็นรายบุคคลและจากประชุมกลุ่มย่อย) กลุ่มนักศึกษาและบัณฑิตสาขาวิชาภาษาเยอรมัน มหาวิทยาลัยศิลปากร (วิจารณ์และอภิปรายผลงานในรูปแบบสัมมนา)

ผลจากการรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์และแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นกับทั้ง 3 กลุ่ม ข้างต้น นอกจากจะทำให้สามารถนำไปปรับปรุงเนื้อหาของร่างคู่มือไวยากรณ์เล่มนี้แล้ว ยังได้ผลสรุปว่า ไวยากรณ์เปรียบต่างเป็นงานที่น่าสนใจเนื่องจากยังไม่มีผู้ใดทำมาก่อน ผู้เชี่ยวชาญตลอดจนกลุ่มนักศึกษาได้ให้ข้อเสนอแนะในเนื้อหาบางส่วน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของกรยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย และการแปลภาษาเยอรมันให้แก่ผู้ที่ไม่รู้ภาษาเยอรมันได้เข้าใจ ในส่วนของกลุ่มผู้ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการจัดทำไวยากรณ์เปรียบต่างนี้ คือ กลุ่มนักศึกษาที่มาร่วมสัมมนา ทุกคนให้ข้อสังเกตว่าเนื้อหาที่ปรากฏในร่างไวยากรณ์เหมาะกับกลุ่มเป้าหมายที่ผู้วิจัยได้วางไว้เป็นอย่างดี กล่าวคือ ควรเป็นนักศึกษาที่มีพื้นฐานทางภาษาศาสตร์มาบ้าง มีความรู้ภาษาเยอรมันในระดับปานกลาง เนื่องจากความรู้ที่ได้จากตำรามีใช้ตำราที่จะนำไปช่วยในการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาเยอรมัน แต่เป็นการเสริมความรู้ให้เข้าใจมโนทัศน์ต่าง ๆ ที่สื่อผ่านรูปและไวยากรณ์ภาษาเยอรมัน ตลอดจนทำให้เกิดความตระหนักในภาษาแม่และคิดเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทยมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยในแต่ละส่วนที่ได้จากโครงการนี้ นอกจากจะเป็นการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาเยอรมันเพิ่มขึ้นและเป็นการขยายขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์เยอรมันกับไวยากรณ์ไทย คลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทาง

ที่ผู้วิจัยรวบรวมขึ้นแล้ว ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาเปรียบเทียบประเด็นอื่นๆ ต่อไปได้อีกในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากมีการรวบรวมข้อมูลที่เป็นงานแปลระหว่างสองภาษาเพิ่มมากขึ้น และครอบคลุมตัวบทหลากหลายประเภทมากขึ้น รวมถึงการนำองค์ความรู้ที่ได้ไปศึกษาต่อยอดศึกษาวิจัยประเด็นย่อยเพิ่มเติม ตัวอย่างที่เห็นเป็นรูปธรรมคือกรณีศึกษาเรื่องเกี่ยวกับกาล (Tense) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์จากเรียงความของนักศึกษาไทยที่สะท้อนปัญหาในการใช้กาล Perfekt (Perfect) ในภาษาเยอรมัน และขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับกาลนี้ในภาษาเยอรมันในเชิงเปรียบเทียบกับทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษจนสามารถนำเสนอประเด็นที่สามารถใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนกาลดังกล่าวแก่ผู้เรียนชาวไทยได้ [14]

การวิจัยในโครงการนี้ทำให้ผู้วิจัยต้องทำงานวิจัยนี้เป็นสองภาษา (ไทยและเยอรมัน) ตลอดเวลา มีการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ที่เป็นทั้งชาวไทยและผู้พูดภาษาเยอรมันอย่างสม่ำเสมอ ในรูปมุขปาฐะและลายลักษณ์ ความจำเป็นที่ต้องถ่ายทอดความคิดกลับไปกลับมาช่วยให้ผู้วิจัยมีความคิดเชิงเปรียบเทียบ (Comparative thinking) อยู่ตลอดเวลา ถือเป็น การแลกเปลี่ยนมุมมองที่สะท้อนระหว่างสองภาษานี้ได้เป็นอย่างดี โดยภาพรวมแล้วจึงสรุปได้ว่าแนวคิดในการที่จะพรรณนาไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของภาษาไทยนั้นเป็นเรื่องที่เป็นไปได้และสมควรทำ แม้โครงการนี้จะมีข้อจำกัดอยู่มาก เป็นต้นว่าคลังข้อมูลที่ใช้ยังไม่ครอบคลุมภาษาในทุกรูปแบบ หรือการที่ข้อมูลที่วิเคราะห์ยังมีปริมาณน้อย แต่ในการวิจัยในแต่ละขั้นตอนได้ทำให้เกิดคำถามต่างๆ มากมาย ตลอดจนประเด็นที่สมควรศึกษาต่อไป เป็นต้นว่า ข้อดีและข้อจำกัดของการใช้คลังข้อมูลแบบสองภาษาและสองทิศทางสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบภาษาที่มีลักษณะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง

ส่วนประเด็นอื่นๆ ที่ควรศึกษาวิจัยต่อไปนั้นยังมีอีกมาก เช่น การใช้คำว่า “จะ” ในภาษาไทย คำปฏิเสธกับการสื่อทัศนภาวะในภาษาเยอรมันและภาษาไทย การเปรียบเทียบการแสดงระดับความมั่นใจในการคาดคะเนของผู้พูดภาษาเยอรมันและผู้พูดภาษาไทย ดังนี้ เป็นต้น

สิ่งที่เกิดขึ้นในจากโครงการวิจัยนี้มีใช้การอธิบายโมโนทัศน์ต่างๆ ในไวยากรณ์เยอรมันจากมุมมองของไทยเท่านั้น แต่ยังเป็นการพรรณนาภาษาไทยจากมุมมองของผู้ที่ศึกษามาตามชนบเยอรมันไปในเวลาเดียวกันด้วย แม้ภาษาเยอรมันกับภาษาไทยจะเป็นภาษาที่แตกต่างกันมากในเชิงแบบลักษณ์ภาษา แต่โมโนทัศน์หลายประการ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคำกริยาในภาษาเยอรมันนั้น สามารถพรรณนาได้ชัดเจนขึ้นเมื่ออาศัยมุมมองของภาษาไทย การมองย้อนสะท้อนไปมาระหว่างระบบไวยากรณ์อันซับซ้อนของภาษาเยอรมันกับความหลายหลายหน้าที่ของหน่วยคำทางไวยากรณ์ในภาษาไทยยังทำให้การบรรยายไวยากรณ์เฉพาะภาษาของทั้งสองภาษาได้

ภาพที่คมชัดขึ้น องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยนั้นมีเพียงแต่จะสามารถนำไปใช้ในการเรียนการสอนภาษาเยอรมันสำหรับคนไทยและในการเรียนการสอนภาษาไทยสำหรับผู้เรียนที่พูดภาษาเยอรมันเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นคู่มือที่ช่วยให้นักแปลมีความละเอียดอ่อนในการถ่ายทอดจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งด้วย การพรรณนาไวยากรณ์ภาษาหนึ่งจากมุมมองของภาษาที่แตกต่างกันโดยสิ้นเชิงเป็นเครื่องยืนยันความ เป็นสากลของศาสตร์ที่ไร้พรมแดนซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะนำไปสู่ความเข้าใจมนุษย์หลากหลายวัฒนธรรม โดยผ่านการศึกษาและวิจัย “ภาษา” ที่สะท้อนรากเหง้าทางความคิดของมนุษย์ผู้เป็นเจ้าของภาษาแต่ละภาษาได้

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรกช อัดตวิริยะนุภาพ. (2552, กรกฎาคม-สิงหาคม). บทสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบ ภาษาเยอรมันกับภาษาไทย. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*. 15(4): 525-546.
- [2] Korakoch Attaviryanupap. (2009). Linguistische kontrastive Studien Deutsch–Thailindisch: Eine Bestandsaufnahme. *Linguistik online*. 40(4): 29-44.
- [3] กรกช อัดตวิริยะนุภาพ. (2553). *บรรณนิทัศน์งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบไวยากรณ์ภาษาเยอรมันกับภาษาไทย*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- [4] Johansson, Stig. (2003). Contrastive linguistics and corpora. In *Corpus-based Approaches to Contrastive Linguistics and Translation Studies*. Edited by Granger, Sylviane; Lerot, Jacques & Petch-Tyson, Stephanie, pp. 31-44. Amsterdam / New York: Rodopi.
- [5] Durongphan, Chalit, Editor. (2006). *Wie ein Staubkorn auf der Erde*. Bad Honnef: Horlemann Verlag.
- [6] ชลิต ดุรงค์พันธ์, บรรณาธิการ. (2551). *รวมเรื่องสั้นเยอรมัน*. กรุงเทพฯ: วังกลม.

- [7] Timberlake, Alan. (2007). Aspect, tense, mood. In *Language Typology and Syntactic Description. Volume III: Grammatical Categories and the Lexicon*. Edited by Shopen, Timothy, pp. 61-67. Cambridge: Cambridge University Press.
- [8] Comrie, Bernard. (1985). *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [9] กรกช อัตตวิริยะนุภาพ. (2553). กาลในภาษาเยอรมันกับตัวบ่งชี้การณั้ลักษณะในภาษาไทย: การศึกษาเปรียบเทียบ. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 32(2): 7-41.
- [10] Korakoch Attaviriyannupap. (2011). Die Modalverben im Deutschen und ihre thailndischen Entsprechungen. Eine kontrastive Analyse. *Zeitschrift fr Angewandte Linguistik*. pp. 91-119.
- [11] Hering, Axel; et al. (2002). *em bungsgrammatik Deutsch als Fremdsprache*. Ismaning: Hueber.
- [12] Shoichi Iwasaki & Preeya Ingkaphirom. (2005): *A Reference Grammar of Thai*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [13] Rangkupan, Suda. (2005). A System of Epistemic Modality in Thailand. *MANUSYA Journal of Humanities*. 8 (1): 51-67.
- [14] Attaviriyannupap, Korakoch (2011). Der Gebrauch des Perfekts – Ein Erklrungsmodell aus thailndischer Perspektive. *Linguistik online*. 49 (5/11): 47-60.